

**CONSILIEREA ELEVILOR ȘI PĂRINȚILOR ÎN INSTITUȚIILE
DE ÎNVĂȚĂMÂNT: UNELE ASPECTE ALE FORMĂRII CULTURII
RELAȚIILOR INTERGENERAȚIONALE**

**STUDENT AND PARENT COUNSELING IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS:
SOME ASPECTS OF INTERGENERATIONAL RELATIONSHIP
CULTURE FORMATION**

Larisa CUZNEȚOV, dr. hab, prof. univ.

UPS „Ion Creangă” din Chișinău

ORCID: 0000-0002-7677-1763

larisacuznetov@mail.ru

Carolina CALARAȘ, dr., conf. univ.

UPS „Ion Creangă” din Chișinău

ORCID: 0000-0003-1194-2629

calaras.carolina@gmail.com

Larisa CUZNEȚOV, PhD, Univ. Professor,

“Ion Creanga” SPU of Chisinau

Carolina CALARAȘ, PhD, Associate Professor,

“Ion Creanga” SPU of Chisinau

CZU: 37.018.2

DOI: 10.46727/c.v2.21-22-03-2024.p20-27

Abstract. This article elucidates a theoretical and applied study that outlines the forms and strategies of counseling for students and parents from the perspective of forming the culture of intergenerational relationships. In this context, the authors emphasize the essence and specificity of cultivating feelings and moral aspirations through the reevaluation of the everyday knowledge - scientific knowledge relationship. Additionally, the article includes a mini-survey of opinions regarding intergenerational relationships and the difficulties observed in their own families that individuals would like to overcome (sample of adults/parents and students - 60 subjects).

Keywords: counselling forms and strategies; moral feelings and aspirations; everyday knowledge; scientific knowledge; culture of intergenerational relations; family; educational institutions.

Tema anunțată în titlul studiului este abordată de autori circa 15 ani și desigur că este investigată în variate aspecte. În cazul dat ne-au interesat strategiile și modalitățile ce pot fi aplicate eficient în consilierea școlară a elevilor și părinților, axată pe valorificarea formării culturii relațiilor intergeneraționale cu accent pe cultivarea sentimentelor și aspirațiilor morale prin reevaluarea *raportului cunoaștere cotidiană - cunoaștere științifică*. Problema consilierii elevilor și părinților în instituțiile de învățământ o abordăm într-o optică integrativ-eclectică, ceea ce a permis să efectuăm o sinteză a multiplelor abordări și orientări științifice în îmbinare cu analize de tip epistemologic, axiologic și ontologic, inclusiv cu valorizarea propriei experiențe de consiliere a familiilor. Totodată, studiul conține un mini-sondaj de opinii privind starea culturii relațiilor intergeneraționale și dificultățile familiale pe care, atât adulții cât și copiii, ar dori să le depășească în cadrul comunicării și relaționării lor (eșantion de adulți/părinți și cadre didactice - 60 subiecți din câteva instituții de învățământ).

Așadar, considerăm că nu descoperim ceva nou, menționând că fiecare familie are o istorie proprie/individuală de evoluție, urmează traseul său existențial și desigur că, pe lângă performanțele și succesele atinse deseori, se confruntă cu anumite dificultăți de comunicare, colaborare și relaționare. Evident că în familie, ca și în viața personală, există perioade calme, plăcute, fericite, dar există și momente neplăcute, tragice, *situații-limită* sau *închise* (numite astfel în psihologia morală și filosofia existențială). Familia ca instituție socială reprezintă unitatea elementară și primară a comunității. De fapt, ea ca microstructură a societății umane, elucidează specificul interrelaționării celor trei generații și desigur că a celor trei culturi: a *persoanelor în etate și adulte/cultura postfigurativă*; a *tinerilor/cultura prefigurativă și cultura configurativă*, în care toate și fiecare generație învață reciproc [7 p. 344-346; 8]. Bineînțeles că reprezentanții celor trei culturi conviețuiesc împreună și traversează un șir de situații complexe, fie că în diversele ipostaze ale vieții personale sau ale activității școlare, profesionale și desigur că a vieții sociale, interacționând cu toate fațetele acestora: inserția și adaptarea socială, comunicarea și relaționarea în cadrul semenilor, a grupurilor omogene sau mixte de adulți, tineri și persoane în etate etc., ceea ce, în esență, și cu condiția unei educații de calitate, creează un mediu favorabil pentru formarea *unității dintre conștiința și conduita morală*, care, servește drept fundament axiologic de formare-consolidare a relațiilor intergeneraționale. Aspectul vizat este foarte important nu numai pentru adaptabilitatea socială a familiei, coeziunea ei și înțelegerea bună între membrii acesteia, ci și pentru stabilitatea și durabilitatea întregii societăți. De fapt, acesta este motivul ca instituțiile statale, mass-media, cele de învățământ, comunitatea umană să manifeste grijă, să fie preocupate de educația generațiilor tinere, să pună accent deosebit pe cultivarea *Eul-ui moral, conștiința, conduita morală și formele manifestării acestora* [3, p.49]. În contextul dat, unele persoane, montate sceptic în această privință, percep într-o cheie negativă formarea moralității, menționând că deosebirile comportamentale dintre oameni, generații și familii există și vor exista, rămânând, în opinia lor, surse permanente de neînțelegeri, tensiuni, conflicte etc. (sondajul nostru la itemul dat a oferit un rezultat de percepție negativă a moralității relațiilor intergeneraționale în limita de 42%; celelalte persoane, 58% - au fost mai optimiste și au demonstrat o viziune opusă, urmată de sugestii concrete cu privire la necesitatea formării culturii intergeneraționale, plecând de la cultivarea morală și intelectuală, indiferent de asemănările sau deosebirile dintre oameni). Trebuie să subliniem faptul că fenomenele vizate nu pot fi neglijate, însă, în societatea în care educația și modelele morale vor prevala, deosebirile nu vor avea caracter distructiv, ele vor fi înțelese și apreciate ca o diversitate de manifestări individual-tipologice, care sunt axate pe aspirațiile, intențiile, idealurile morale și sentimentele pozitive obiectivate în valorile instrumentale, definite în filosofia educației ca **valori-mijloace**, întrucât prin intermediul lor cultivăm individul, orientându-l spre *valorile-scopuri* [3; 4]. *Valorile-mijloace* sau *virtuțile* persoanei educate din punct de vedere moral reprezintă un amalgam de calități pozitive, care, asimilate, valorificate permanent și promovate în viața socială contribuie la formarea și consolidarea culturii relațiilor intergeneraționale, înobilează comunitatea umană. Așa calități ca: *capacitatea și nevoia de a fi corect, amabil, onest, a face bine, a crea frumosul; a fi responsabil, recunoscător, generos, iubitor de oameni*, mai precis a îmbina explorarea optimă a *moralei binelui* cu *morala datoriei* [5, p. 84], încorporează ansamblul *valorilor umane*, posedă caracter prospectiv, de orientare, învățare și perfecționare continuă a persoanei și sunt axate pe dezvoltarea profilului moral, a gândirii științifice, exersarea reflecției. În corelație cu

aspectele și valorile morale, să nu uităm de non-valori și pseudo-valori, mai cu seamă atunci când ne conducem de comportamentele influențate de *cogniția socială*. În această ordine de idei, credem că este oportun să specificăm că unele asemănări cu tentă negativă între familii și persoane parvin, în primul rând, din *cogniția socială*, adică, din *cunoașterea cotidiană* [1, p. 21-22], care, din copilărie, inițial influențează învățarea și formarea experienței individului, dezvoltarea și *construcția minții* acestuia, adică a gândirii lui, consolidându-se în anumite modele comportamentale și *opinii/clișee verbale*, care, deseori, au un impact nefast asupra conduitei, comunicării, relaționării interpersonale, inclusiv asupra relaționării intergeneraționale, ce se desfășoară în contexte familiale, sociale, istorice și culturale concrete.

Cercetătorii din domeniul științelor educației [1; 2; 3; 6; 7] susțin aceste idei, totodată, completându-le cu un principiu abordat în psihologia morală și psihologia pozitivă, care ne orientează spre înțelegerea și promovarea umanului, a semnificației valorice a persoanei și vieții acesteia prin implicarea cunoașterii sistematice, axate pe analize și sinteze, raționamente pertinente, reflecții; pe dezvoltarea gândirii științifice, care trebuie să devină instrumentul principal în educația permanentă și consilierea individului, îndeosebi, în copilărie și la vârstele tinere. Civilizația umană reprezintă un mozaic de culturi, care, în esență, diferă după multe criterii (limbaj, istoria evoluției etniei/statului, tradiții etc.), însă axiologic, prin intermediul *valorilor-scopuri* (fundamentale, universale), concentrate în: *Sacru, Bine, Adevăr, Frumos* și derivate în valorile și aspirațiile morale, care însoțesc existența umană și oferă calitate și sens vieții omului, obiectivate, după cum am menționat anterior, în *virtuți/valori-mijloace* sau *instrumentale: credință, moralitate, onestitate, sănătate, fericire, recunoștință, caritate, pietate, familie, responsabilitate, democrație, libertate, iubire de sine și iubire de oameni* etc. - contribuie la educația și cultivarea morală a tinerei generații, stabilizează interrelaționarea umană, edifică și mențin climatul moral/pozitiv social și familial, sporesc colaborarea și înțelegerea între reprezentanții celor trei generații, deci, fortifică echilibrul psihoemoțional și sănătatea morală a întregii societăți. În acest context, remarcăm că o mare importanță au influențele socio-culturale, tradițiile neamului, *inteligența intelectuală și inteligența morală* (conceptul ne aparține), care, în viziunea noastră, reprezintă fundamentul durabilității și funcționalității societății, inclusiv a familiei. Anume *Inteligența morală* a adulților determină semnificația valorică a familiei, a membrilor acesteia, oferă posibilități de formare la tânăra generație a unității dintre conștiința și conduita morală, orientează cultivarea sentimentelor și aspirațiilor morale, fortifică înțelesul umanului, a corelației axiologice dintre trecut, prezent și viitor; consolidează coexistența armonioasă între generații, contribuind la formarea culturii relațiilor intergeneraționale. Deși, este bine cunoscut faptul că în instituțiile de învățământ se realizează consilierea elevilor, care are ca obiectiv major dezvoltarea personală, susținerea și ajutarea acestora în depășirea multiplelor dificultăți psihoemoționale și educaționale, oarecum, rămâne în umbră educația intergenerațională (chiar dacă din anul de studii 2018 - 2019 a fost implementată la toate treptele de învățământ aria curriculară *Consiliere și dezvoltare personală*). Concomitent cu aceasta, în consilierea educațională a elevilor se observă predominarea tematicii care ține de: facilitarea adaptării școlare, obținerea succesului și performanțelor școlare, ghidarea elevului în cunoașterea de sine, formarea deprinderilor de muncă intelectuală, cultivarea modului sănătos de viață, proiectarea-realizarea carierei școlare și profesionale, securitatea personală etc. Bineînțeles că acceptăm și confirmăm cu toată certitudinea importanța aspectelor enumerate ca fiind decisive pentru formarea și devenirea personalității umane, dar să nu uităm nici de formarea culturii relațiilor intergeneraționale,

componentă extrem de valoroasă și chiar vitală pentru edificarea echilibrului și armoniei sociale între oameni, pentru promovarea aspirațiilor și a conduitei morale, care vor asigura fericirea și bunăstarea morală a comunității și culturii umane [3, pp 49-50].

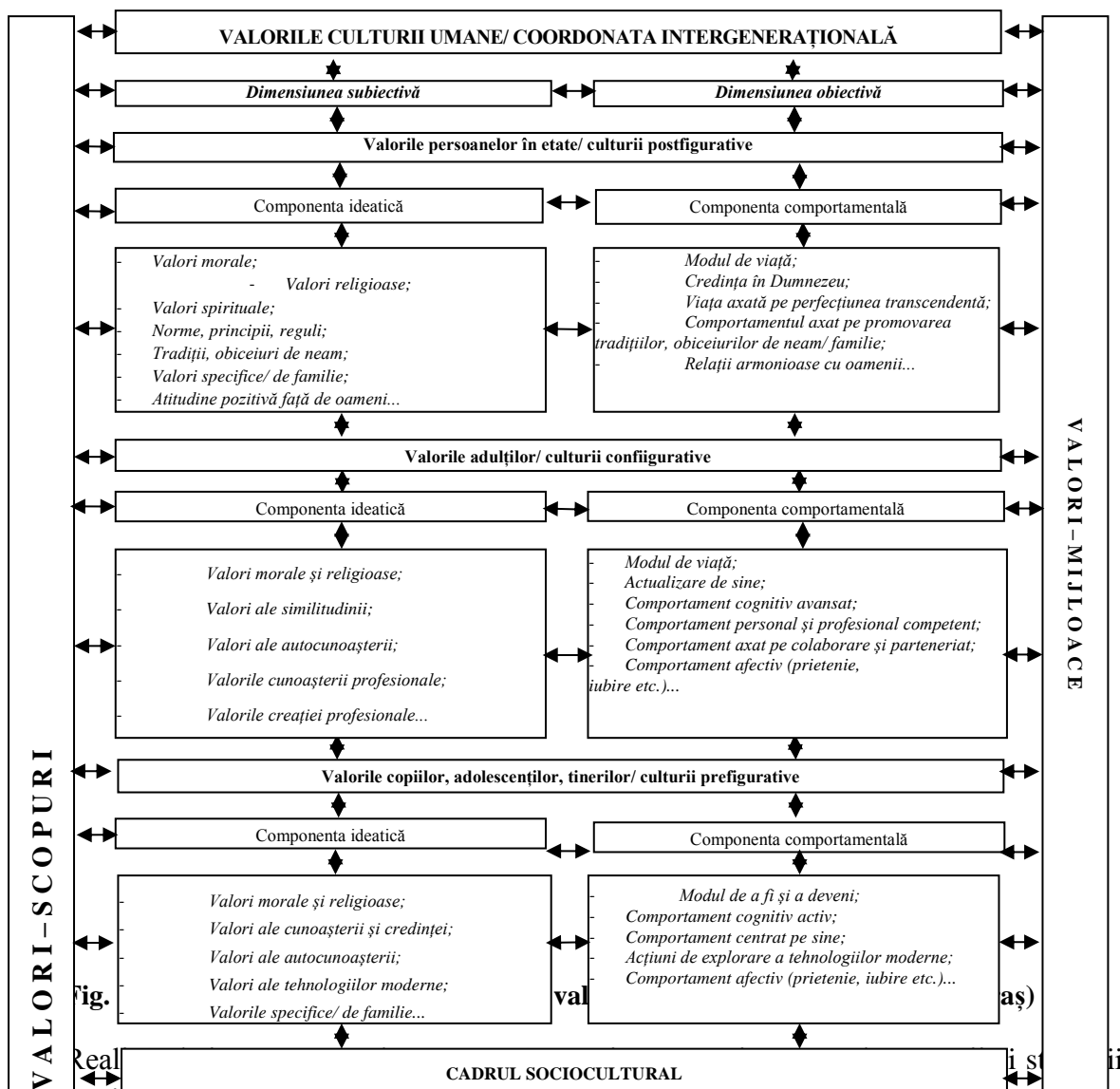
Cercetările sociologice [1; 6; 8] și abordările psihopedagogice [2; 3; 4; 5] demonstrează că doar *comunicarea, relaționarea și colaborarea optimă a celor trei generații, interrelaționarea eficientă dintre persoanele în etate, adulți și tineri poate asigura promovarea umanului, moralei, semnificația valorică a persoanei și bunăstării acesteia; numai atunci vom putea vorbi despre existența unui om, a unei familii, a unei comunități cu o istorie axiologică valoroasă, care poate servi drept model pozitiv pentru copii și tineri.*

În scopul reconsiderării și a orientării practicienilor din domeniul educației și culturii spre realizarea unor acțiuni și activități de ameliorare și eficientizare a consolidării relațiilor intergeneraționale, constatăm că atât în societate cât și în cadrul educațional formal și nonformal (realizat de instituțiile de învățământ) se observă fenomenul unei discrepanțe, neechități în ceea ce privește promovarea valorii persoanelor în etate, a semnificației și importanței culturii postfigurative (cu excepția unor acțiuni de *Ziua internațională a bunicilor și a familiei*). Chiar cele mai simple observații și analize ale conținutului programelor, emisiunilor TV, radiofonice, ale activităților sociale desfășurate de autoritățile statale și locale etc., demonstrează același tablou de neglijare (uneori, chiar ignorare) a generațiilor vârstnice, a intereselor persoanelor în etate; de elucidare doar episodică a valorii culturii postfigurative în viața societății. Evident că un anumit impact negativ, după cum am remarcat mai sus, aici îl are și *cogniția socială/cotidiană*, inclusiv tendința oamenilor de a generaliza, promova și absolutiza constatările pe marginea fenomenelor existențiale [1, p. 24].

Așadar, revenind la sondajul efectuat, care a permis să adunăm unele opinii și afirmații preconceptuate ce dăinuie în societate despre persoanele vârstnice, ca de exemplu: *deja și-au trăit viața...; de acum sunt bătrâni, oare ce mai vreau...; multe mai pricep și înțeleg ei la această vârstă...; acum este timpul tinerilor, ei sunt la putere etc.* (47%), observăm că nu se discută, nu se defăimează public acestea, ci din contra, deseori, categoriile de populație mai tânără manifestă indiferență sau tacit le acceptă. La fel, au fost selectate anumite clișee/opinii preconceptuate, care aparțin cunoașterii cotidiene și reprezintă o generalizare și expresie stilistică banalizată din cauza multiplelor repetări (ca de exemplu, *toți bătrânii sunt imprevizibili, răutăcioși, capricioși, limitați, seamănă cu copiii mici etc.* - 46%). Cel mai interesant moment că în sondaj au participat persoane cu studii superioare (402 subiecți) și cu studii medii (290 subiecți). Evident că aici apare o întrebare legitimă, dacă gândirea și opinia este de așa nivel la persoanele cu studii, apoi ce se întâmplă la nivelul gândirii cotidiene a persoanelor cu un statut social mai modest?

Tot în această ordine de idei, este cazul să menționăm rezultatele altui mic sondaj. În instituțiile preșcolare și la nivelul învățământului primar se fac anumite eforturi în direcția promovării culturii postfigurative, se discută despre rolul bunicilor etc. Chestionarea a 60 de cadre didactice din câteva instituții preșcolare și un liceu au confirmat presupuziția noastră. Astfel, pe parcursul unui an de studii, au fost discutate anumite aspecte și probleme ce vizau contribuția persoanelor în etate, rolul lor în societate și familia contemporană, problemele cu care se confruntă acestea etc, dar foarte episodic. În instituțiile preșcolare au fost abordate teme ce vizau viața, activitatea, modul de comportare, tradițiile persoanelor în etate, rolul lor în viața familiei, nepoților etc. de 2-3 ori pe săptămână; în clasele primare și gimnaziale - au fost abordate de cel puțin 1-2 ori pe lună, iar în clasele liceale, pedagogii nu au fost în stare să răspundă, nu au putut să-și amintească ceva clar despre valorificarea problematicii date.

Conversațiile cu elevii și părinții, la fel, nu ne-au permis să obținem răspunsuri certe la această temă, cu toate că, practic, toate familiile investigate, au beneficiat de ajutorul bunicilor în anumite situații și momente de viață. Părinții (74% de subiecți investigați) consideră că au nevoie de sfaturi, recomandări și ședințe de consiliere cu privire la tematica abordată, care ar putea fi îmbinată cu prezența copiilor (instituții preșcolare) și a elevilor (gimnaziu și liceu).

de eficientizare a activităților de consiliere școlară a familiei/ elevilor și părinților (din experiența noastră), care ar fi utile și ar incita interesul, responsabilitatea și creativitatea pedagogilor privind formarea și consolidarea culturii relațiilor intergeneraționale prin intermediul ședințelor de părinți, plecând de la *referențialul axiologic al familiei*, care, în sens îngust cuprinde valorile moral-etice familiale, iar, în sens larg, include valorile culturii, inclusiv a celor trei tipuri de culturi umane în totalitatea valorilor sale. Cu această ocazie reprezentăm un instrument teoretic *Modelul conceptual al taxonomiei valorilor intergeneraționale* [2, p.70] ce asigură perceperea și înțelegerea interconexiunii valorilor umane, care configurează *dimensiunea subiectivă* (conștiința morală), *dimensiunea obiectivă* (conduita morală) și formează cadrul sociocultural al comunității umane, oferind posibilitate de orientare și valorificare a acestora în educația și consilierea elevilor și părinților. Consilierea familiei în

instituțiile de învățământ, și, anume, a elevilor și părinților, poate fi îmbinată și cu invitarea bunicilor; organizarea seratelor festive, adunărilor de părinți, șezătorilor, conferințelor practice, a *meselor rotunde*, axate pe intercunoașterea generațiilor, a performanțelor și meritelor persoanelor adulte și a celor în etate, a colaborării tinerilor cu acestea, a rolului și impactului celor trei culturi umane.

Activități de așa tip, sistematic, prin implicarea celor trei generații, în cadrul cărora, interesant și original s-au prezentat reprezentanții acestora, au fost desfășurate în câteva licee din municipiul Chișinău și au demonstrat eficiența strategiei de colaborare și intercunoaștere între generații. Evident că modelul propus poate servi drept reper conceptual pentru elaborarea unui *Support praxiologic de formare a culturii relațiilor intergeneraționale prin intermediul consilierii educaționale în cadrul instituțiilor de învățământ*.

În consens cu cele relatate, propunem pentru instituțiile de învățământ explorarea următoarelor strategii:

- Inițierea și desfășurarea unui *Proiect instituțional cu genericul Estafeta și dialogul generațiilor*, în baza *Programului de consiliere, axată pe dezvoltarea personală a elevilor și părinților*, orientat spre formarea și consolidarea culturii intergeneraționale;
- Activitățile esențiale ale programului pot fi desfășurate la discreția instituțiilor de învățământ, dar sistematic și nu mai rar decât 1-2 ori pe lună (ședințe de consiliere pentru părinți și ședințe de consiliere pentru elevi);
- Strategiile aplicate în consilierea elevilor și părinților, *centrate pe informarea beneficiarilor, pe exersarea lor în respectarea normelor și regulilor de comunicare și interrelaționare, pe explorarea și promovarea valorilor moral-etice, a gândirii, sentimentelor și comportamentelor pozitive*, pot fi imbinare și valorificate optim în funcție de vârsta subiecților și tematica propusă;
- Forma de bază a ședințelor de consiliere va depinde de tema și strategia selectată de pedagog, diriginte sau psihologul școlar. Astfel, în *consilierea centrată pe informare*, drept metode eficiente pot fi considerate: prezentarea materialelor informative/ PPT, explicația, conversația socratică, euristică; conversația etică, povestirea, lectura ghidată, metafora, recadratul etc.; în *consilierea centrată pe exersarea beneficiarilor în respectarea normelor și regulilor de comunicare și interrelaționare* se va aplica pe larg: exercițiul structurat, îndeplinirea variatelor sarcini de soluționare a situațiilor familiale concrete sau a conflictelor, elaborarea agendelor, schițelor de proiecte; analiza și restructurarea studiilor de caz etc.; în *consilierea centrată pe explorarea și promovarea valorilor moral-etice, a gândirii, sentimentelor și comportamentelor pozitive*, care are ca scop formarea competențelor transversale, dezvoltarea metacogniției, a gândirii științifice și a reflecției se vor îmbina eclectic variate tehnici de: analiză, sinteză, comparație, construire și folosire a instrumentelor teoretico-aplicative de optimizare a comunicării, colaborării și cooperării între membrii familiei, adulți, vârstnici și copii/persoane de diferită vârstă etc.
- Din experiența proprie s-a observat că așa forme de muncă și consiliere cu elevii și părinții cum sunt: *mesele rotunde*, conferințele practice, workshopurile, webinarele, atelierile de creație și reflecție au fost cele mai solicitate de beneficiari;
- Preponderent s-a lucrat cu beneficiarii în cadrul colectivelor clasei, în focus-grupuri, dar au fost desfășurate și ședințe de consiliere individuală;

- *Tematica ședințelor de consiliere colectivă, axată pe dezvoltarea personală a beneficiarilor în direcția consolidării relațiilor intergeneraționale* a inclus un șir de aspecte importante, după cum urmează:
 - *Cultura umană și cultura societății. Cultura familiei: componente și valori. Atenție la nonvalori și pseudovalori ! Cultura morală a societății.*
 - *Componentele culturii umane, educația și valorile moral-etice. Persoana, comportarea și valoarea.*
 - *Cultura postfigurativă și persoanele vârstnice, valoarea și importanța ei în societate. Stabilitatea societății depinde de morală adulților și bătrânilor.*
 - *-Cultura configurativă și relația dintre sămași: valoarea și importanța ei în societate. Cum învață omul de la alții. În ce constă cogniția socială/cotidiană: avantaje și limite. Steriotipuri și opinii preconcepute. Modele comportamentale pozitive.*
 - *Cultura prefigurativă: copiii, adolescenții și tinerii. Valoarea și importanța generației tinere în societate.*
 - *Cultura intergenerațională ca pilon a bunăstării morale, spirituale și materiale.*
 - *Aspirațiile și interesele morale: idei, idealuri morale, scopuri și perspective vitale.*
 - *Conștiința morală și conduita morală. Unitatea axiologică a manifestării conștiinței morale în fapte și comportamente.*
 - *Cogniția socială/ cotidiană și cogniția științifică ca factori de dezvoltare a reflecției umane (la tineri și adulți).*
 - *Calitatea vieții omului, a familiei și comunității în contextul culturii intergeneraționale.*

În concluzie, rezultate pozitive în eficientizarea consilierii elevilor și părinților privind formarea culturii intergeneraționale în unitățile de învățământ se poate obține și prin organizarea seratelor tematice dedicate persoanelor în etate, tinerilor; persoanelor emerite în diferite domenii de activitate; a întâlnirilor mixte, șezătorilor, concertelor cu implicarea reprezentanților celor trei vârste etc.

Cu certitudine că ar fi oportun să propunem anumite recomandări și instituțiilor de tip macrostructural (ministerului de resort, conducerii mass-media republicane etc.), ca de exemplu: elaborarea unor documente de politici educaționale cu privire la fortificarea culturii intergeneraționale în contextele școlare formale, nonformale și informale; reconceptualizarea și optimizarea programelor TV și radiofonice prin valorificarea importanței persoanelor de diferite vârste cu accent pe armonizarea relațiilor intergeneraționale. Sperăm că studiul vizat ne va incita nu numai spre niște reflecții speciale, dar și spre desfășurarea unor activități concrete privind fortificarea culturii relațiilor intergeneraționale, întrucât cel mai de valoare și inevitabil aspect și proces al vieții umane îl reprezintă înaintarea în vârstă și relaționarea armonioasă între generații, de aceea ne-am dori ca acest fenomen ontologic să decurgă nu numai reușit și activ, dar și pe cât este posibil să decurgă mai optim și destoinic.

BIBLIOGRAFIE

1. BONCU Șt., HOLMAN A. (coordonare științifică). Cum gândim în viața de zi cu zi. Iași: Polirom. 2019. 500 p. ISBN 978-973-46-7794-8.
2. CALARAȘ C. Formarea culturii relațiilor intergeneraționale. Pedagogia și sociologia educației familiale. Chișinău: Primex-Com SRL.2017.303. ISBN 978-9975-110-76-1.
3. CUZNEȚOV Larisa. Filosofia practică a familiei. Chișinău: CEP USM. 2013. 328 p. ISBN978-9975-71-418-1.

4. CUZNEȚOV Larisa. Educație prin optim axiologic. Teorie și practică. Chișinău: Primex COM SRL. 2010. 159 p. ISBN 978-9975-4073-2-8.
5. ENĂCHESCU C. Tratat de psihologie morală. Iași: Polirom. 2008. 390 p. ISBN 978-973-46-0910-9.
6. POPESCU R. Introducere în sociologia familiei. Iași: Polirom. 2009. 197 p. ISBN 978-973-46-1551-3.
7. SEGALEN M. Sociologia familiei. Iași: Polirom. 2011. 436 p. ISBN 978-973-46-1995-5.
8. MEAD Margaret. The Study of Culture at a Distance. Volumul 1, The Study of Contemporary Western Culture. Ed.: Reprint. 2000. ISBN – 13 978-1571812162